

KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN

Speech van de nieuwe president van de KNAW, prof. dr. Hans Clevers, bij de aanvaarding van het presidentschap op 5 juni 2012

Geachte minister-president, geachte staatssecretaris, geachte leden en in het bijzonder geachte oud-presidenten, geachte overige gasten en eenieder die onze Akademie ter harte gaat. En dan heel in het bijzonder: scheidend president Robbert Dijkgraaf.

Beste Robbert,

Nadat de Akademie spreekwoordelijk haar ramen heeft geopend onder je voorganger Frits van Oostrom, heb jij door die ramen niet slechts de Kloveniersburgwal, maar geheel Nederland met wetenschap begeesterd. Stijlvol, zonder verlies van inhoud. Ik hoef slechts te refereren aan je erudiete *NRC*-columns, je stroom van interviews, lezingen en optredens 'op locatie'. En, *last but not least*, de manier waarop je het stokje hebt overgenomen van Frits van Oostrom in *De Wereld Draait Door*. Dit culmineerde bijna letterlijk in een oerknal. Je wist een miljoen Nederlanders een academisch uur lang te betoveren met de wonderen van het allerkleinste en het allergrootste. Jouw vertrek werd dan ook aangekondigd in het *Achtuur*journaal.

Je verlaat ons voor het wereldvermaarde Institute for Advanced Study. Ik mocht deze idyllische campus een jaar of twee geleden bezoeken. Mijn gastheer wees naar een van de gebouwen en merkte op: 'Een kandidaat-directeur bieden we de werkkamer van Albert Einstein aan. *Harvard never has a chance.*'

Robbert, jouw aantreden viel zo ongeveer IN het startschot van de internationale financiële crisis. Deze voortwoedende veenbrand heeft ook de Nederlandse wetenschap niet onberoerd gelaten. Er wordt naar de wetenschap gekeken als een motor om de nationale economieën weer vlot te trekken. Ze is immers DE drijvende kracht achter kennis, innovatie en scholing. Veel van onze buurlanden hebben ervoor gekozen om daadwerkelijk te investeren in wetenschap. Misschien niet toevallig zijn dit ook de landen die het succesvolst door de crisis navigeren. Nederland heeft deze koers helaas nog niet gekozen. De aardgasbaten worden niet langer ingezet voor wetenschap. Ook de vaste publieke uitgaven voor wetenschap nemen af en dalen dit jaar waarschijnlijk tot onder de 0.7 procent van ons BNP. Enigszins cynisch kan ik stellen dat deze daling slechts voorkomen kan worden door een verdere krimp van het BNP.

Den Haag zet in op het versterken van de publiek-private samenwerking in de zogenoemde Topsectoren. Negen sectoren waarin zowel onze wetenschap als ons bedrijfsleven sterk zijn. Het samenbrengen van publieke wetenschap en bedrijfsleven verstrekt innovatie op korte termijn. Ik benadruk: op de korte termijn. Toegepast onderzoek bouwt voort op fundamentele ontdekkingen. Zonder fundamenteel onderzoek valt die pijplijn snel droog. De Europese commissie waarschuwde precies hiervoor, in haar evaluatie van het Lenteakkoord van vorige week. Ik citeer: '*Neglecting basic research in favour of applied research may well harm the long-term growth prospects of the economy.*'

Innovatie wordt meestal uitgedrukt in tastbare voorbeelden van technologische vooruitgang: antibiotica en MRI, laser en microchip, internet en mobiele telefoon. Toegepaste, technische wetenschap past goed in een planmatig innovatieproces. Maar de geesteswetenschapper wordt hiermee snel in een defensieve rol gedwongen, net als de fundamentele natuurwetenschapper. We weten veel niet. En van het meeste daarvan weten we niet eens dat we het niet weten. Het is daarmee onmogelijk om te voorspellen wat we gaan ontdekken, en wanneer. We kunnen alleen beloven dat we iets gaan ontdekken, ooit, en dat het misschien wel spectaculair zal zijn.

De boodschap van de KNAW in deze discussie is eenvoudig: zonder de onvoorspelbare, maar altijd vernieuwende, fundamentele wetenschap bestaat er geen duurzame innovatie. En duurzame innovatie

reikt verder dan technologie alleen. De Europese Unie heeft in haar programma Horizon2020 de Grand Challenges gedefinieerd, de uitdagingen om onze planeet te leiden naar een gezonde, duurzame, sociaal-politiek stabiele toekomst. Natuurwetenschap gaat daarbij hand in hand met historische, culturele en maatschappelijke wetenschap. En toegepast onderzoek met fundamenteel onderzoek.

Waarop zal ik mij de komende vier jaren richten? Ik stap op een rijdende trein: Er is een Strategische Agenda 2010-2015. Veranderingen in de Akademie als genootschap, als institutenorganisatie en als adviesorgaan worden in gezwind tempo geïmplementeerd. In een simpele interpretatie van mijn nieuwe functie behoeft ik mij slechts te concentreren op het schrijven van een nieuwe Strategische Agenda 2016-2020, af te leveren in mijn jaar van aftreden. Maar dat kan niet de bedoeling zijn, zo realiseer ik mij.

Ik heb de afgelopen tien jaar het voorrecht gehad om in een van de KNAW-instituten te werken. Nergens anders bestaat dezelfde mate van wetenschappelijke autonomie. Maar: *noblesse oblige*. De status van de individuele instituten straalt rechtstreeks af op de Akademie. Het bestaansrecht van onafhankelijke instituten, buiten onze universiteiten, is alleen dan gegarandeerd als de excellentie van deze instituten onaanvechtbaar is. De natuurwetenschappelijke instituten zijn nu allen gevestigd op een universitaire campus. De afgelopen tien jaar is er in deze instituten intensief gereorganiseerd, er is verhuisd, geïnvesteerd, gebouwd en gefuseerd. En ten aanzien van de geesteswetenschappelijke instituten en hun wereldberoemde collecties, is de KNAW voornemens een gemeenschappelijke strategie uit te zetten, ondersteund door een majeure financiële investering.

Traditioneel draagt de KNAW met haar adviezen bij aan beeld- en besluitvorming in Den Haag. De Akademie is hiervoor ideaal gepositioneerd doordat het genootschap de beste wetenschappers van Nederland verenigt. Bovendien heeft de KNAW haar handen vrij: zij vertegenwoordigt niet de opdrachtgevers, de werkgevers of de werknemers in het wetenschappelijke bedrijf. De KNAW staat voor de wetenschap zelf. Dit gezegd hebbende, valt het op dat de KNAW geen herkenbare stempel op het innovatiebeleid heeft kunnen drukken. Het heeft mij als wetenschapper altijd al verbaasd dat het Nederlandse wetenschapsbeleid tot stand komt zonder significante betrokkenheid van onze actieve topwetenschappers. De KNAW, vanuit het genootschap en bestuur, en geregisseerd vanuit het Trippenhuis, zou op persoonlijker en actuelere basis met sleutelpersonen in Den Haag kunnen communiceren. Leden van De Jonge Akademie, ideaal gepositioneerd voor deze rol, hebben in dit verband hun hand al welbewust uitgestoken naar de Tweede Kamer.

De recente presidenten hebben een grote bijdrage geleverd aan het op de kaart zetten van de KNAW en aan het populariseren van wetenschap voor een breed publiek. De Akademie zal deze lijn met kracht doorzetten. Op zijn best is dit niet afhankelijk van de 'toevallige' persoonlijkheid en interesse van de zittende president, maar zou dit de vierde kerntaak van de Akademie kunnen worden, gedragen vanuit het Trippenhuis: *'Winning the hearts and minds for science'*

Dames en heren, 'De uitgangspositie van de wetenschap in Nederland is uitstekend. Nederlandse onderzoekers zijn wat impact van hun publicaties betreft nummer drie in de wereld. Nergens werken, relatief gesproken, zó weinig onderzoekers, zó hard, met zó veel effect, en met zó weinig middelen'. Ik citeer hier Robbert Dijkgraaf uit diens rede van vier jaar geleden. We constateren dat nu -vier jaar later- de omstandigheden bepaald niet verbeterd zijn. Maar nog steeds staat de Nederlandse wetenschap in de top vijf. Misschien moeten we aan onszelf toegeven -en dat is niet erg Nederlands- dat wij Nederlanders begiftigd zijn met een special talent voor wetenschap. Met wat financiële steun in de rug worden wij gemakkelijk wereldkampioen.

Rest mij om enige woorden van dank uit te spreken.

Dank aan de Universiteit Utrecht en het UMCU waaraan ik – onderbroken door vier Harvard-jaren – vanaf 1975 tot 2002 verbonden ben geweest, van student tot hoogleraar. Sinds 2007 zijn Hubrecht Instituut en UMCU geaffilieerd. Het UMCU neemt me nu -zeer ruimhartig -voor vier jaar terug, en dit nog wel zonder enige tegenprestatie mijnerzijds.

Dank aan mijn collega's van het Hubrecht Instituut voor de afgelopen decade. We hebben samen iets prachtigs gebouwd. Met Alexander van Oudenaarden en het nieuwe gebouw volgen er nog zeker tien vette jaren.

Speciale dank aan mijn wetenschappelijke familie, m'n lab. Ik heb jullie al eens meegesleept van UMCU naar Hubrecht. Ik zal jullie minder zien de komende jaren, maar we blijven stamcellen ontdekken!

Maar mijn echte familie, Eefke, Sander en Max, hier op de voorste rij, Max vers terug na een half jaar Azië, verdient de grootste dank. Met een wetenschapper in huis is het net zoals met een ontdekking: je weet nooit precies wanneer hij er zal zijn. Met een president zal dat niet anders zijn.

Dames en Heren. Het zijn woelige baren waarop wij navigeren. Onze Akademie is al twee eeuwen lang forum, geweten en stem van de wetenschap. De komende jaren zullen we, meer dan in het verleden, ook wetenschappelijk roerganger moeten zijn. Ik zie uit naar vier jaar van samenwerking met bestuur, leden, directie, en collega's bij de instituten en in het Trippenhuis.

Dank u wel.